

Twaaftde Stakeholderoverleg RES Foodvalley

Verslag 3 maart 2021

Dit document is een verslag van het twaaftde Stakeholderoverleg RES Foodvalley dat plaatsvond op woensdag 3 maart 2021 via de online vergadertool Zoom. Hier vindt u de stukken:

<https://www.regiofoodvalley.nl/programma/energietransitie/bibliotheek-1>

Korte samenvatting per agendapunt.

1. Aftrap door Tjerk Wagenaar

Tjerk Wagenaar spreekt een welkomstwoord uit. Daarin geeft hij aan dat veel huiswerk is gedaan, dat er nieuwe inzichten en feiten zijn en dat deze maand in het teken staat van naar elkaar toegroeien en besluiten nemen. Tjerk benadrukt het gezamenlijk belang vanuit regioperspectief en het gezamenlijk besef dat het uitspreken van commitment niet vrijblijvend is. Na deze intensieve maand maart, ligt in april het concept van de RES 1.0 klaar, waarna elke partij met de achterban in conclaaf kan gaan. Deze fase vraagt collectief leiderschap en onderlinge steun.

Vandaag ligt de vraag voor of we de regionale visie voor energie opwek steunen, wat haalbaar is en welke ambitie we nastreven. Ook is de vraag hoe we noodzakelijke private investeringen mogelijk maken, inclusief lokaal eigenaarschap. Tot slot hoe we samen ook de uitvoering kunnen organiseren opdat de samenwerking soepel en slagvaardig verloopt. Waar vinden we elkaar?

Tjerk toont het kunstwerk van de zaaier van Van Gogh. Het beeldt de cyclus van de natuur uit; het zaaien en oogsten, soms veel vruchten voortbrengend soms minder, maar altijd met de goede intenties gezaaid. Het straalt rust en doortastendheid uit. Een icoon voor ons mooie landschap en agrarische wortels en hardwerkende ondernemende bewoners. Het zou de omlijsting kunnen zijn van de regionale energiestrategie. Het hangt in ons midden in het Kröller-Müller Museum.

- De agenda is geaccordeerd en er zijn geen opmerkingen vooraf.

2. Advies Burgerforum

Presentatie door Ingrid Lether, vertegenwoordiger Burgerforum.

Zie presentatie en conceptadvies Burgerforum.

Ingrid geeft aan dat zij in de inleiding een belangrijk punt miste: draagvlak en vertrouwen van de burgers. Daar staat en valt veel mee.

Het Burgerforum heeft het advies aan de RES Foodvalley samengevat in 7 aanbevelingen.

Samen geven deze een beeld van wat inwoners van de regio belangrijk vinden en wat zij waarderen aan hun leefomgeving. De aanbevelingen zijn:

Lokaal eigenaarschap

In de RES is het uitgangspunt dat 50% van de groene energie-opwek in regionaal eigendom blijft. Om patstellingen te voorkomen adviseert het Burgerforum om die doelstelling in de RES te wijzigen in minimaal 51% regionaal eigendom.

Als je draagvlak wilt krijgen, geef dan participatiemogelijkheden en wees creatief daarin. Geef mensen lusten naast lasten. Zorg voor lokaal maatwerk en leg daartoe in de randvoorwaarden vast dat lokale aanpassingen mogelijk zijn bij windmolens nabij woningen

Richt een bewonerspanel op; institutionaliseer dit en betrek dit panel continu

Organiseer een bewonerspanels waardoor de wederzijdse communicatie tussen burger en overheid kan verlopen, naar het voorbeeld van 'de jonge klimaatbeweging'. Schrijf alle 20+ inwoners van de regio aan, in de hoop dat er een groeiend aantal deelneemt, die 3 à 4 keer per jaar worden bevraagd.

Respecteer landschap en natuur

Het landschap en de natuur in de regio moeten beschermd worden, om het gebied leefbaar te houden voor mens en dier, en om het in stand te houden voor de toekomst. Voorkom waar mogelijk zon op land en behoud agrarisch gebied. Gebruik gebied dat al verstoord is. Behoud bestaande natuur- en cultuurlandschappen; respecteer de Natura 2000 gebieden. Zorg voor inpassing in het landschap en voor ingrepen ter camouflage, als compensatie. Let op een realistische afstand tot bewoning. Laat altijd een MER uitvoeren.

De overheid moet dit regisseren, regionaal en lokaal

Sturing is nodig. Iemand moet regie hebben en eindverantwoordelijk zijn. De opgave moet bovendien regionaal worden benaderd en niet per gemeente afzonderlijk, om optimale locaties aan te wijzen, de grensregio's niet onevenredig te belasten en landschappelijke versnippering te voorkomen.

Eigen beleid van gemeenten kan en mag niet haaks staan op RES-afspraken.

Organiseer regionale planning en communicatie

Advies is dat de regio Foodvalley de communicatie met inwoners organiseert met ondersteuning van een extern communicatiebureau, om de communicatie regionaal en gemeentelijk vorm te geven. Het kan gemeentelijk separaat verlopen, zolang de hoofdboodschap maar hetzelfde is.

Voor gemeenten is het daarnaast belangrijk om vroegtijdig, helder en concreet, met gebruikmaking van zoveel mogelijk kanalen, met inwoners te communiceren over plannen. Op dit moment hebben inwoners het idee dat plannen al goedgekeurd zijn en dat protest aantekenen geen zin heeft. Inwoners kennen de betekenis van Regio Foodvalley en de RES niet.

Onderzoek alternatieven voor zon en wind

RES kijkt alleen naar zon en wind. Inwoners geven aan: dat is te beperkt. Er zijn alternatieven

waar niet naar gekeken is. Kernenergie wordt genoemd, die mogelijkheid zou meegenomen moeten worden voor 2050. Onderzoek ook biogas en overweeg investeren in windmolens op zee. Ook wordt nog onvoldoende gekeken naar opslag van energie.

Stimuleer isolatie en consuminderen

Uit de burgerraadpleging die mede de basis vormt voor het advies, bleek ook dat veel inwoners betere isolatie en zuiniger omgaan met energie als het eerste uitgangspunt zien voor de energietransitie. Daar willen mensen subsidiemogelijkheden voor hebben.

Het Burgerforum heeft ook gekeken naar wat de voorwaarden voor succes zijn. Kijk langer dan vier jaar verkiezingstermijn. De gemeenten moet zich committeren aan wat in RES staat. Zorg voor open communicatie, bespreek heikele punten in plaats van ze te verdoezelen. Neem nu maatregelen voor de korte termijn maar kijk ook naar de periode na 2030 en naar innovaties. Zorg voor subsidiemogelijkheden en terugverdienmodellen. Zorg als overheid dat het distributienet zo snel mogelijk geüpgraded wordt. De kosten gaan voor de baat uit!

Voorzitter Tjerk Wagenaar bedankt Ingrid voor het scherpe verhaal en de waardevolle input. Op 11 maart komt het definitieve advies openbaar samen met de resultaten uit de raadpleging. Het advies komt als bijlage bij de RES. Verzoek om advies van Burgerforum serieus te wegen bij het maken van eigen keuzes. Het is niet vrijblijvend ingebracht en vraagt om motivatie als een stakeholder ervan afwijkt. Donderdag gaat het conceptadvies naar iedereen voor een verduidelijking of vragen. Het Burgerforum gebruikt dit als input voor hun definitieve advies.

In een vragenronde wordt nog aangegeven dat een al te sterke regionale benadering er niet toe mag leiden dat lokale vruchtbare initiatieven worden geblokkeerd. Daarnaast wordt erop gewezen dat de kaders voor de RES tot 2030 uitgaan van zon en wind als reële opties voor grootschalige hernieuwbare opwek. Alternatieven zijn interessant, maar op de langere termijn.

Er volgen grote complimenten en een virtueel applaus voor het werk dat het Burgerforum in zo'n korte tijd heeft gedaan. Ingrid dankt voor de complimenten. Ze geeft aan dat het Burgerforum steeds enthousiaster en fanatieker wordt, nu de eindstreep nadert. Ze benadrukt nog een keer het belang van centrale regionale sturing om te voorkomen dat gemeenten tegen elkaar uitgespeeld worden.

3. Toelichting visie en invulling bod hernieuwbare opwek

Zie presentatie door Ralph Kohlmann.

Hoe kijken we naar duurzame opwek in 2030 en verder en wat betekent dat? We gaan vandaag niet besluiten maar reflecteren.

Allereerst op toetsingscriteria bij de visie voor het opwekken van duurzame energie:

We dragen naar vermogen bij aan de duurzame transitie en sluiten daarbij aan bij de ziel en het karakter van de Foodvalley:

- *Bijdrage aan opgave*: naar 1,0 TWh in 2030 en mogelijkheden voor doorgroei daarna
- *Realiseerbaarheid*: combineren wind met zon, clustering, aandacht voor netcapaciteit en financiële haalbaarheid
- *Draagvlak en participatie*: aansluiting bij advies Burgerforum: op daken, langs infrastructuur, zorg voor landschap
- *Aansluiting bij beleidskaders*: ontzien natuurgebieden, aandacht voor natuurwaarden, voortbouwen op lokale ambities en initiatieven
- *Ruimtegebruik*: functiecombinaties, aansluiting bij infra en bedrijventerreinen, geen versnippering of lange lijnen (clusters)
- *Toekomstvastheid en continuïteit*: no-regret oplossingen, mogelijkheden voor doorgroei

Verder de vier uitgangspunten bij de visie voor het opwekken van duurzame energie:

1. Energielandgoederen: beperkt aantal clusters van windmolens, zon op boerderijdaken en eventueel op land.
2. Bedrijventerreinen: zon op alle daken, energie besparen en eventueel kleine windmolens.
3. Bebouwde omgeving: zon op daken, energie besparen, zoveel mogelijk gecombineerd met warmtetransitie.
4. Buitengebied: zonnevelden op restgronden, agrarische gronden onder condities en niet in natuur.

Na een uitleg over de criteria en uitgangspunten volgt een uitleg over het potentieel op huidige locaties in het 'bod' en over de onderzoeksgebieden. Maar ook de issues daarbij: het behoud van de Wespandief geeft beperkingen, steun van de inwoners, gebruik van agrarische grond, potentiële versnippering van het landschap en de netcapaciteit. In hun doorrekening concluderen de netbeheerders dat van de in het bod opgenomen voorstellen zo'n 0,2 TWh niet tijdig realiseerbaar is voor 2030 of te veel geld kost. Dat zou gecompenseerd kunnen worden door extra wind te realiseren. Ook van lopende lokale participatieprocessen waar besluitvorming nog moet volgen, moet nog duidelijk worden wat te realiseren is. Dat leidt tot verschillende mogelijkheden in bod met ambitie: van minimaal 0,6 TWh wat nu realistisch is tot 1 TWh en wat daartussen ligt.

4. Plenair gesprek

Hierna volgt een plenair gesprek over de vragen:

- Waar zijn we het over eens?
- Welke issues dienen we komende 2 weken op te lossen?
- Hoe komen we tot een oplossing?

Voorzitter Tjerk Wagenaar vraagt alle stakeholders naar hun reflectie hierop.

Toetsing 's criteria / randvoorwaarden

Over de toetsingscriteria is iedereen het grotendeels eens. Daarbij wordt een aantal punten aangegeven.

Het is belangrijk lokaal eigenaarschap expliciet te benoemen zodat het niet van tafel valt.

De clustering van zon en wind wordt energielandgoed genoemd: er is een roep om een andere naam. Deze kan verwarrend zijn. Ook wordt aangegeven dat de clustering van zon en wind wel nog steeds bij voorkeur bij infrastructuur of bedrijventerreinen moet liggen: het uitgangspunt uit de concept-RES.

Het idee van deze clusters kan ook doorgetrokken worden tot na 2030. Kijk in elk geval naar combinatie zon en wind opdat je een rendabel stopcontact krijgt. Ook wordt de vraag gesteld of er niet een 'stopcontact' bij buurtschappen kan komen en daar waar veel boerendaken in de buurt liggen. En wordt gepleit voor de mogelijkheid van kleinschalige initiatieven.

Er wordt gevraagd natuurgebieden niet op voorhand uit te sluiten. Net als bij agrarische grond zou 'onder condities' het uitgangspunt moeten zijn. Er wordt ook gevraagd om goed te kijken naar afstanden tussen energieopwekking en bebouwing. Misschien kan daar in de uitgangspunten iets over worden opgenomen.

Er wordt gevraagd om ook te denken aan het tekort aan technici om energietransitie te realiseren. Verder om verstandig om te gaan met capaciteit en de alternatieven te onderzoeken die het burgerforum aandraagt.

Bod inclusief ambitie

De meeste stakeholders vinden het behouden van ambitie belangrijk naar 2030, dus 1 TWh. Voor het bod in RES 1.0 klinkt de roep om realisme: een realistisch bod dat je uit kunt leggen en dat je waar kan maken. Hierbij speelt de vraag of de gewenste hoeveelheid zon wel

aangesloten kan worden op het net in combinatie met de weerstand tegen wind. Het is belangrijk de randvoorwaarden te onderzoeken en te kijken waar je dan uitkomt. Ook wordt genoemd dat de RES'en landelijk al optellen tot meer dan 50TWh en dat iets minder ambitie dan wellicht mogelijk is. Als reactie hierop wordt duidelijk gemaakt dat het Planbureau voor de Leefomgeving o.b.v. doorrekening alle concept RESSEN op een andere bandbreedte uitkomt, met een midden waarde van zo'n 38 TWh. En dat het dus nog steeds krap aan. Ook wordt aangestipt dat we in Nederland nu bepaald niet vooroplopen. En als we landelijk meer opwekken dan 35 TWH is dat niet erg, we hebben nog een lange en lastige weg te gaan ook richting 2050.

Anderzijds wordt aangegeven dat een bod ook uit een realistisch deel en een deel ambitie mag bestaan. Uiteindelijk blijven ook in het bod altijd onzekerheden zitten.

De oproep om ambitieus te blijven en verantwoordelijk te zijn richting jongeren klinkt ook meermaals.

Ook wordt gevraagd niet op voorhand gebieden uit te sluiten en goed te kijken naar onder meer zon op nieuwbouw. Tevens een oproep om zo min mogelijk blokkades op te werpen in de randvoorwaarden. Kijken naar andere methodes wordt ook ervaren als noodzaak.

Tjerk Wagenaar concludeert dat er steun is voor de visie en de wil er is om gezamenlijk een realistisch ambitieus aanbod te formuleren. Vraag is waar die getallen precies op uit komen en wat we hard wensen te committeren en wat als ambitie.

5. Bespreken issues n.a.v. resultaten werkgroepen

In drie subgroepen uiteen:

- Lokaal eigenaarschap en participatie: Wouter Verduyn (voorzitter) en Bastiaan du Pré
- Harmonisatie beleid: Sander van 't Foort (voorzitter) en Ralph Kohlmann
- Governance: Harke Dijksterhuis (voorzitter) met Carine Verheggen en Vivian van den Bosch

Vraag aan de groepen: kom gezamenlijk tot voorstellen/conclusies voor de RES. Elke groep gaat met een specifiek geformuleerde vragen aan de slag. De resultaten van de gesprekken zijn samengevat op één sheet per thema en worden na afloop aan de stakeholders toegezonden met de vraag te overwegen of alle belangrijkste issues goed benoemd zijn en suggesties te doen om dit verder aan te vullen.

8. Afronding

Tjerk Wagenaar schetst het vervolgproces:

- Het volgende stakeholderoverleg RES Regio Foodvalley is op 17 maart 2021 en daarna op 25 maart. Mogelijk is het nodig elkaar ook in kleinere groepen tussendoor nog te ontmoeten.
- Er komt een planning hoe we met elkaar slagvaardig de volgende stappen kunnen zetten en vraagt van iedereen flexibiliteit.
- We maken nog een stuk met afspraken die zijn gemaakt en met hoe de input wordt vertaald in het einddocument als ondersteuning voor de volgende stap.

Om 2 minuten voor 19 uur sluit Tjerk de bijeenkomst onder dankzegging en verheugt zich op de komende maand.

Alle informatie over het proces en bijeenkomsten in verschillende gemeenten vindt u op www.resfoodvalley.nl

Voor informatie mailt of belt u met: Nicky Struijker Boudier, communicatie RES Foodvalley, nicky@buroboudier.nl of 06-15062601.